

Отже, як підсумок зазначимо, що електронний документообіг майже повністю витіснив паперовий. Складний процес пошуку документів, надсилання їх контрагентам тощо призводить до уповільнення темпів роботи сучасних підприємств та зниження рівня прибутку. Використання електронного документообігу забезпечує пришвидшення всіх операцій, пов'язаних з документами. Для організації ефективної діяльності сучасних підприємств можна користуватися такими програмними продуктами, BAS Документообіг КОПП і FREDO ДокМен. Такі системи допоможуть виконувати безліч різних завдань, підвищать контрольованість і продуктивність роботи з інформаційними ресурсами.

Джерела та література

1. BAS Документообіг КОПП URL: <https://www.conto.com.ua/products/bas-dokumentooobig/> (дата звернення 11.11.2024).
2. Сервіс FREDO ДокМен URL: <https://fredo.com.ua/docmen> (дата звернення 11.11.2024).
3. FlyDoc URL: <https://erp-s.com/it-solutions/it-services/flydoc.html> (дата звернення 11.11.2024).

Людмила Чередник

м. Полтава

КІБЕРКОМУНІКАТИВНИЙ ПРОСТІР ЯК КУЛЬТУРОФОРМУВАЛЬНИЙ ЧИННИК

Із розвитком інформаційних технологій та поширенням Інтернету відбувається формування нового комунікативного середовища, яке має назву кіберкомунікативний простір. Ця сфера стає основним механізмом обміну інформацією, зміни культурних практик, впливу на людське мислення, цінності та стиль життя. Кіберкомунікативний простір (КП) поступово стає

культуроформувальним чинником, що впливає на структуру і зміст всієї культури.

Метою нашої статті є визначення поняття «кіберкомунікативний простір» та окреслення його основних характеристик.

Термін «кіберпростір» є порівняно молодим і досьогодні не існує його єдиної дефініції.

Слово має англійське походження (англ. Cyberspace) й означає «інтерактивне інформаційне середовище, яке функціонує за допомогою комп'ютерних систем» [3, с. 44].

Щодо етимології поняття, то воно є сполученням двох слів «кібер» та «простір». Відомо, що слово «кібер» походить від грецького κυβερ та означає «над». Згідно з одним із визначень, наданому у великому тлумачному словникові сучасної української мови, під простором розуміють «вільний великий обшир; просторінь; територію»[2, с.58]. Тобто, в адекватному тлумаченні, кіберпростір – це якась надтериторія. Проте, більш логічно розглядати кіберпростір як скорочення словосполучення «кібернетичний простір», тобто простір, який створений, працює на основі принципів, методів кібернетики.

Відомо, що вперше термін «кіберпростір» було введено у вжиток канадським письменником-фантастом, есеїстом та публіцистом американського походження Вільямом Гібсоном у 1982 р. в новелі «Пекучий Хром» («Burning Chrome»). Зазначимо, що письменника називають ще першопрохідцем кіберпанку (англ. cyberpunk) – піджанру наукової фантастики, що виник у 1980-х роках, і концентрується на зображенні високих комп'ютерних технологій, що сусідують з низьким рівнем життя людей. У 1984 році це поняття було більш детально розкрито у творі «Нейромант» (англ. «Neuromancer»). На думку Гібсона, кіберпростір (анг. cyberspace) – це «злагоджена галюцинація, яку щодня зазнають мільярди звичайних операторів у всьому світі. Це логічне представлення відомостей, збережених в пам'яті та на магнітних носіях комп'ютерів всього розумного людства. Потоки даних, що протікають у просторі розуму; скупчення та сузір'я інформації»[6].

Дослідження проблем мереживого суспільства була однією з актуальних у XX столітті. Відомо, що нею цікавилися такі відомі науковці, як, наприклад, канадський філософ, філолог, літературний критик, класик медіазнавства, Маршалл Маклюен, який ще до появи інтернету передбачив вплив електронних медіа на культуру. Його концепція «глобального села» є базовою для розуміння того, як кіберпростір об'єднує людей та змінює культурні взаємодії.

Вагомими є й дослідження іспанського соціолога Мануеля Кастельса, який вивчав мережеве суспільство і кіберпростір як культуроформувальний чинник. У своїй праці «The Rise of the Network Society» він аналізував вплив інформаційних технологій на суспільство та культуру, зокрема розвиток цифрової комунікації та глобалізації. Так, на думку М. Кастельса, культура Інтернету – це «культура творців Інтернету»[7]. Водночас, під самим поняттям «культура» він розуміє «набір цінностей і переконань, що визначають поведінку людини»[7]. У своїй роботі «Галактика Інтернет», присвяченій згаданій проблематиці зокрема, він зазначає, що для «культури Інтернету» характерна чотиришарова структура: техномеритократична культура, культура хакерів, культура віртуальної спільноти та підприємницька культура»[7]. І всі разом ці культури визначають ідеологію свободи, настільки поширену на сьогодні в Інтернет-співтоваристві.

Новітні технології, що сприяють появі нових видів комунікацій і впливають на культуру спільнот, досліджував також американський соціолог, критик, письменник Говард Рейнгольд, автор книги «The Virtual Community», в якій розглядав соціальні взаємодії в кіберпросторі та формування віртуальних спільнот.

Американська соціологиня Шеррі Теркл вивчала вплив цифрового середовища на ідентичність та міжособистісні стосунки. У своїй книзі «Alone Together» вона досліджувала, як інтернет та соціальні мережі змінюють уявлення про індивідуальність, формуючи нові культурні патерни.

Один із засновників теорії колективного інтелекту французький філософ, культуролог, філософ медіа, автор цієї концепції П'єр Леві впродовж багатьох років аналізував, як кіберпростір створює нові можливості для культурного

розвитку через спільне використання знань, цифрову співпрацю та обмін інформацією.

В іноземних та міжнародних документах поняття «кіберпростір» почало зустрічатися з кінця XX ст. У липні 1990 р. Джон Перрі Барлоу разом із Мітчеллом Капором, які були одними з основоположників Усесвітнього павутиння, опублікували маніфест «Перетинаючи електронні кордони» (Across the Electronic Frontier), у якому розвинули сутність терміну «кіберпростір», підкресливши його інтерактивний складник.

У цьому контексті можна згадати визначення кіберпростору, надане Верховним судом США, як «унікального носія, відомого його користувачам як кіберпростір, що не знаходиться на певній території, але доступний кожному в будь-якій точці світу через Інтернет»[8, с. 175].

У рекомендації «Про розвиток та використання багатомовності та загальному доступі до кіберпростору», прийнятій на 32-й сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО у 2003 р., кіберпростір визначався як «віртуальний світ цифрової та електронної комунікації, пов'язаної з глобальною інформаційною інфраструктурою»[9, с. 158].

У 2013 році групою експертів НАТО було запропоновано визначення кіберпростору як середовища, «яке сформовано з фізичних та нефізичних елементів, та характеризується використанням комп'ютерів та електромагнітного спектра для зберігання, зміни та обміну даними з використанням комп'ютерних мереж»[4, с. 80].

Сьогодні тема кіберкомунікативного простору продовжує бути популярною серед зарубіжних дослідників, які вивчають його, як культуроформувальний чинник, аналізуючи вплив цифрового середовища на соціальні, культурні та психологічні аспекти. Основними напрямками є вивчення цифрової ідентичності, соціальної динаміки в інтернет-просторі, впливу соціальних медіа на культуру та комунікацію, а також питання цифрової соціалізації та змін у культурних цінностях.

Наукові дослідження українських науковців також висвітлюють різні аспекти кіберкомунікації і є важливими для розуміння ролі цифрового

середовища у формуванні сучасних культурних цінностей та соціальних взаємодій. Серед них заслуговує на увагу робота О. Онищенко та В. Шейка «Кіберкультура і гуманітаристика: виклики та перспективи», в якій автори розглядають кіберпростір як новий культурний феномен і досліджують, як саме він впливає на гуманітарні науки та культурологію. Також вони аналізують роль інтернету у створенні нових культурних форм та у формуванні соціокультурних цінностей, зокрема національної ідентичності.

Філософському осмисленню кіберпростору як середовища, яке радикально змінює суспільство та культуру, присвячено праці А. Зайцева. Так, у статті «Філософія кіберпростору: суспільство і культура в умовах цифровізації» він звертає увагу на нові комунікаційні й соціальні структури, які виникають у цифровому просторі, та на значення кіберкомунікації як культурного чинника.

Дослідження О. Цибулько «Соціальні мережі як простір формування культурних цінностей» присвячено впливу соціальних мереж на культурні цінності, особливо серед молоді. Автор вивчає, як кіберкомунікативний простір сприяє формуванню нової соціальної реальності, зокрема нових форм особистісної ідентичності та соціалізації.

У праці Л. Сітнікової «Кіберкультура і трансформація соціокультурних процесів» аналізується, як кіберпростір впливає на соціокультурні процеси та формування нових культурних цінностей. Авторка вважає кіберкультуру «особливим феноменом, який став важливим культуроформувальним чинником у сучасному суспільстві»[5, с. 124].

Український соціолог С. Коноплицький вважає, що кіберкультура – це, насамперед, «субкультура, яку можна співвіднести з сукупністю соціальних груп, сфокусованих на комп'ютерних технологіях»[3, с. 189].

Представники кіберкультури зустрічаються не лише у віртуальному світі (на різних форумах, в чатах тощо), але й у реальному житті. Комп'ютерні клуби, фірми, Інтернет-провайдери, магазини комп'ютерних аксесуарів, радіоринки, спеціалізовані виставки – це все традиційні місця спілкування для нового Інтернет-покоління – представників кіберкультури [5, с. 244].

Отже, дослідження українських науковців допомагають розуміти глобальні культурні трансформації, зумовлені розвитком кіберпростору, та окреслюють його роль у формуванні сучасної соціальної динаміки і нових форм культурних проявів.

На українських теренах найбільш повне визначення терміну «кіберпростір» представлено в Законі України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 5 жовтня 2017 року № 2163-VIII, у якому зазначено, що «кіберпростір — це середовище (віртуальний простір), яке надає можливості для здійснення комунікацій та/або реалізації суспільних відносин, утворене в результаті функціонування сумісних (з'єднаних) комунікаційних систем та забезпечення електронних комунікацій з використанням мережі Інтернет та/або інших глобальних мереж передачі даних»[1].

Отже, узагальнивши все вище зазначене, можна сказати, що кіберкомунікативний простір — це «середовище, що виникає внаслідок інтерактивного обміну інформацією за допомогою цифрових технологій»[???]. Його складниками є соціальні мережі, інтернет-форуми, блоги, вебсайти, онлайн-ігри та інші цифрові платформи, де відбувається комунікація між користувачами. Особливістю такого простору є висока швидкість передачі інформації, а також можливість миттєвої взаємодії між індивідами, які знаходяться на значній відстані один від одного.

В умовах сьогодення кіберпростір стає потужним засобом формування нових культурних практик та стилів життя. Із-поміж основних культуроформувальних аспектів кіберкомунікативного простору дослідники виділяють, зокрема, такі:

1) **Формування нових цінностей і норм.** Інтернет створює середовище, де можуть виникати та поширюватися нові соціальні і культурні цінності. Важливими сьогодні є таке поняття, як «кіберетика» — філософське вивчення етики, яке стосується комп'ютерів, що охоплює поведінку користувачів і те, що комп'ютери запрограмовані робити, і як це впливає на окремих людей і суспільство.

2) **Цифрова ідентичність як культурний артефакт.** Цифрова ідентичність стає основою культурної ідентичності у кіберпросторі. Віртуальні профілі, аватари, акаунти в соціальних мережах створюють новий вимір самовираження і презентують видимий прояв особистісних рис і цінностей. Цифрова ідентичність не лише демонструє, як людина хоче виглядати перед іншими, а й відображає загальні культурні тенденції та норми, поширені у суспільстві. Це створює культурний артефакт, який є частиною кіберкультури та впливає на її розвиток.

3) **Міжкультурна взаємодія та глобалізація.** Кіберпростір стирає межі між культурами, даючи змогу людям із різних частин світу обмінюватися знаннями та досвідом. Інтернет створює глобальний культурний простір, де ідеї, тренди, мистецькі та соціальні рухи швидко поширюються між різними країнами. Міжкультурна комунікація сприяє взаємозбагаченню культур, розвитку нових стилів та смаків, однак також призводить до культурної уніфікації, коли локальні особливості можуть зникати або підлаштовуватися під загальні глобалізаційні тенденції.

4) **Уплив кіберкомунікацій на традиційні цінності та соціальні норми.** Кіберкомунікаційний простір є потужним чинником впливу на традиційні культурні та соціальні цінності. Оскільки більшість комунікацій у кіберпросторі відбувається в швидкому темпі, це часто сприяє зміні традиційних підходів до спілкування, моралі та етикету. У результаті виникає кіберетика – комплекс норм поведінки у віртуальному середовищі. Також через розширення можливостей самовираження у цифровому світі змінюється сприйняття особистих кордонів, відкритість до різноманітних точок зору, толерантність та інклюзивність.

5) **Феномен цифрового мистецтва та культурного контенту.** Кіберкомунікаційний простір сприяє розвитку нових форм мистецтва та контенту, таких як цифрові інсталяції, NFT (невзаємозамінні токени), віртуальна реальність та інтерактивні проєкти. Художники, музиканти, письменники використовують можливості кіберпростору для створення та поширення своїх творів, що поглиблює межі класичного мистецтва і створює

нові культурні традиції. Цифрове мистецтво дозволяє митцям звертатися до глобальної аудиторії, встановлювати зв'язок із шанувальниками та створювати унікальні види мистецького самовираження.

6) *Уплив алгоритмів та штучного інтелекту на культурний простір.*

Алгоритми та штучний інтелект відіграють важливу роль у формуванні культурного середовища кіберкомунікаційного простору. Вони визначають, який контент бачать користувачі, впливають на формування думок, смаків та поведінкових моделей. Алгоритми, базовані на персоналізованому підході, можуть формувати цифровий простір користувача, забезпечуючи доступ до релевантного контенту, однак це також сприяє появі так званих «інформаційних бульбашок», де люди стикаються лише з тими точками зору, що підтверджують їхні погляди.

Тобто, кіберкомунікативний простір сьогодні є невід'ємною частиною культурного середовища, яке трансформує основи взаємодії, самовираження і передачі знань. Він об'єднує численні цифрові платформи, що дозволяють людям обмінюватися інформацією та ідеями, формуючи нову культуру комунікації та інформаційного обміну.

Варто підкреслити, що кіберкомунікативний простір суттєво впливає на мовні практики та змінює основи міжособистісної комунікації. Він формує нові комунікативні стратегії, стилі та навіть цілі жанри спілкування, адже унікальні особливості цифрового середовища змінюють те, як люди виражають свої думки та емоції. Соціальні мережі, месенджери, форуми й інші цифрові платформи стимулюють появу нових мовних форм і структурують комунікацію відповідно до технічних можливостей та культурних тенденцій. Окреслимо найбільш важливіші, на наш погляд, впливи на мову.

1) *Спрощення мови та скорочення повідомлень.* Однією з ключових особливостей мови в КП є тенденція до спрощення та скорочення. Через швидкий темп обміну інформацією та обмеження символів (як у випадку з твітами чи текстовими повідомленнями) люди адаптують мову, скорочуючи слова і використовуючи аббревіатури, емодзі, та скорочені форми слів, такі як «LOL» (від «laugh out loud» – дуже сміятися) чи «brb» (від «be right back» –

скоро повернуся). Це сприяє появі нового формату комунікації, в якій короткі повідомлення стають достатніми для передачі головного змісту.

2) *Емодзі та гіфки як новий засіб вираження емоцій.* Емодзі та гіфки стали своєрідним візуальним доповненням до текстових повідомлень, що дозволяє виражати емоції, тон та інтонації. Візуальні символи допомагають створити підтекст та настрій, який може бути важко передати лише текстом. Це збагачує комунікацію, роблячи її більш емоційною, але водночас іноді ускладнює розуміння повідомлення, якщо емоційні символи використовуються в неоднозначному або іронічному контексті.

3) *Виникнення нових лексичних одиниць та сленгу.* У кіберкомунікативному просторі активно формуються нові слова та сленг, пов'язані з явищами цифрового простору. Наприклад, слова на кшталт «гуглити», «зашарити», «зумити», «хейтер», «лайкати» з'являються внаслідок використання нових технологій та популярних платформ. Ці лексеми часто відображають культурні і соціальні процеси в цифровому середовищі, та можуть швидко входити в побутову мову, перетворюючи сленг на частину загальноновживаної лексики.

4) *Уплив кіберпростору на синтаксис та пунктуацію.* Мовні структури в КП часто спрощуються, а іноді навіть порушуються задля економії часу чи вираження емоцій. Наприклад, у месенджерах та соціальних мережах поширена тенденція до опускання великих літер, знаків пунктуації чи навіть цілих слів. Це створює певний ефект неформальності, сприяє більшій гнучкості у мовленні, але може спричинити і втрату чіткості у висловлюваннях. У деяких випадках відсутність пунктуації стає способом відтворення розмовного стилю, що наближає текстову комунікацію до усного мовлення.

5) *Уплив на граматику та орфографію.* Зміни у правописі також стають помітними. Поширення «мови Інтернету» призводить до виникнення нових правил правопису і навіть граматичних інновацій. Деякі користувачі свідомо змінюють написання слів задля стилізації або гумору, створюючи нові орфографічні варіації («прівет», «пака», «чьо» замість «привіт», «пока», «чого» тощо). Хоча подібні новоутворення часто розглядаються як порушення

стандартної граматики, вони слугують засобом самовираження та ідентифікації у певних спільнотах кіберкомунікативного простору.

б) Англiцизми та iншi запозичення. Оскільки більшість популярних платформ походить із англomовних країн, англійська мова впливає на комунікацію в інших культурах. У мову входить велика кількість англiцизмiв, особливо у сфері технологій, культури та розваг. Це не тільки збагачує мову новими поняттями, але й може поступово витіснити традиційні лексичні одиниці.

Отже, кіберкомунікативний простір є динамічним та багатовимірним середовищем, яке істотно змінює основні аспекти культури та соціальної взаємодії. Він відкриває нові можливості для самовираження та комунікації, але також піддає сучасну культуру численним викликам, що пов'язані з адаптацією до цифрових технологій і глобалізаційних тенденцій.

Кіберкомунікативний простір формує унікальні умови для міжкультурної взаємодії, розвитку культурних практик та становлення нових ідентичностей, що мають значний вплив на культурні та соціальні процеси у суспільстві.

Розвиток кіберпростору вимагає глибокого осмислення та виваженого підходу, що забезпечить збереження культурного розмаїття та сприятиме позитивним змінам у суспільстві.

Джерела та література

1. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 5 жовтня 2017 року № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2163-19>

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005.

3. Вступ до інформаційної культури та інформаційного права. Монографія. /Брижко В.М., Гавловський В.Д, Калюжний Р.А., Попович В.М., Цимбалюк В.С., Швець М.Я., Яременко О.І. /За ред. М.Я. Швеця, Р.А. Калюжного. Ужгород: ІВА, 2003. 240 с.

4. Гончаренко О. А. Кіберкультура : навч. посіб. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2022. 116 с.
5. Девтеров І.В. Соціологізація людини в кіберпросторі: монографія. Київ: КТУУ «КП», 2012. 360 с.
6. Роль та місце кіберкультури в інформаційному суспільстві. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_2010_21_32.pdf
7. Кастельс Мануель. Інтернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства / пер. з іспан. А.Б. Волкова, Е.Г. Ганиш. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Kastels_Manuel/Internetgalaktyka_Mirkuvannia_schodo_Internetu_biznesu_i_suspilstva/
8. Краснякова А. М. Мережа інтернет як комунікативний простір національної та громадянської самоідентифікації кіберпокоління. *Проблеми політичної психології*. 2018. № 21. С.174-184.
9. Цимбалюк В.С., Новицька Н.Б. та ін. Інформаційна культура: навч. посіб. /За заг. ред. М.Я.Швеця, Р.А.Калюжного. Ірпінь: НУДПС України, 2007. 254 с.

Карина Гнатченко

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Мізіна О. І.

м. Полтава

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОГО КАДРОВОГО ДІЛОВОДСТВА У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Перехід на електронне кадрове діловодство є невіддільною частиною цифрової трансформації сучасних навчальних закладів. Цей процес дозволяє оптимізувати роботу з персоналом, підвищити ефективність управління кадрами та забезпечити зберігання персональних даних у безпечному електронному форматі.